

Suomen UNICEFin kannanotto valtion talousarviovalmisteluun ja -päätöksentekoon: Katse käännettävä lapsiin

Suomen UNICEF on listannut kolme lapsenoikeuksien kannalta merkittävää näkökulmaa talousarviovalmistelua ja -päätöksentekoa varten:

1. Kunnille suunnatuissa talousarviovalmisteluissa varmistettava lapsen oikeudet

Kunnille talousarvioissa suunnatut määrärahat ovat lasten kannalta erittäin merkittäviä, sillä kunnat vastaavat suurimmasta osasta lapsen oikeuksia varmistavista palveluista. Tästä syystä Suomen UNICEF haluaa varmistaa, että valtion **talousarvioesityksissä arvioidaan niiden vaikutukset lapsiin, ja että talousarviopäätösharkinnassa annetaan etusija lapsen edulle.** Tähän Suomea velvoittaa YK:n lapsen oikeuksien sopimus. Lapset ovat ainoa väestöryhmä, jonka etua ihmisoikeussopimukset velvoittavat harkitsemaan ensisijaisesti. Mitään muuta väestöryhmää ei tällä tavoin aseteta muiden väestöryhmien edelle.

Lapsuus on poikkeuksellinen ajanjakso: se määrittää sekä yksilön että yhteiskuntien tulevaisuuden. Kestävien yhteiskuntien rakentaminen edellyttää, että lapsiin investoidaan. Erityisesti poikkeusaikoina on tärkeä varmistaa jokaisen lapsen mahdollisuus kasvaa turvassa täyteen potentiaaliinsa.

2. UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -verkoston kaksi tärkeintä huomiota valtion kunnille suuntaamiin talousarvioihin

Suomen UNICEF kartoitti toukokuussa [Lapsiystävällinen kunta -verkostoon](#) kuuluvien kuntien näkemyksiä siitä, miten valtion talousarvioilla voidaan varmistaa lapsen oikeuksia sekä lasten ja perheiden hyvinvointia tukevat kuntapalvelut. Kuntien tärkeimmät huomiot olivat:

a. Valtion rahoitusohjauksen kaksi nykyistä väylää eivät ole riittäviä

Lapsen oikeuksien toteutumisen kannalta keskeistä on, että valtion rahoitusta pystytään käyttämään lasten ja perheiden hyvinvoinnin turvaamiseksi kohdennetusti ja yhdenvertaisesti eri kunnissa. Näin ollen valtion rahoituksen ei tulisi olla täysin kohdentamatonta, koska silloin rahoitus ei varmuudella päädy lasten ja perheiden palveluihin. Valtion rahoituksen kunnille ei tulisi myöskään toteutua vain ns. korvamerkittynä hankerahana, koska hankeraha ei kohtele eri kuntia yhdenvertaisesti. Hankerahoituksen hakeminen on osalle kunnista vaikeaa, eikä tarvittavia resursseja aina löydy.

Tärkeää on varmistaa, että kunnat pystyvät poikkeusoloissakin turvaamaan pitkällä aikajänteellä erityisesti perus- ja ennaltaehkäisevät palvelut lapsilla ja perheille. Valtion tulisikin selvittää, millaisia vaihtoehtoisia kunnille suunnattuja rahoitusinstrumentteja se voisi hyödyntää edellä kuvattujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

”Jos lisätalousarvion raha ei ole osoitettu selkeästi lapsiin ja nuoriin, ei raha niihin tule.”

”Hankerahat olisi hyviä, mutta siinä on se toinen puoli, että kaikissa kunnissa ei ole kykyä tehdä hankehakemuksia, eikä riittäviä resursseja hankkeiden pyörittämiseen.”

b. Kolme kriittisintä lasten ja perheiden palvelukokonaisuutta, joiden toimivuus varmistettava

Kunnille suunnattavissa talousarvioissa on varmistettava, että etenkin seuraavat kolme palvelukokonaisuutta voidaan turvata jokaisessa suomalaisessa kunnassa: 1) perhe- ja sosiaalipalvelut, 2.) koulun ja opetuksen palvelut sekä 3.) opiskeluhuollon monipuoliset palvelut. Näissä palveluissa on erityisesti huomioitava, että kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevat lapset saavat tarvitsemansa tuen. Lisäksi kunnissa on tunnistettu, että työtä on tehtävä yhä enemmän yhdessä ja poikkihallinnollisesti, eikä sektoreittain silloissa.

3. Kuntien varmistettava lapsen edun ensisijaisuus omassa talouspäätöksissään

Suomen UNICEF toivoo, että valtionvarainministeriö ohjaa vahvasti kuntia tekemään lapsen oikeuksien sopimuksen edellyttämää lapsivaikutusarviointia kaikissa kunnan talouspäätöksissä, jotka vaikuttavat suoraan tai välillisesti lapsiin. Ainoastaan näin on mahdollista varmistaa lapsen edun toteutuminen tässä haastavassa taloudellisessa ja muutoinkin poikkeuksellisessa tilanteessa.

Mirella Huttunen

Mirella Huttunen, julkishallintotyön johtaja
Suomen UNICEF ry

Sanna Koskinen

Sanna Koskinen, erityisasiantuntija
Suomen UNICEF ry

Suomen UNICEFin tehtävä on edistää lapsen oikeuksia kaikkialla maailmassa. Toteutamme Suomessa UNICEFin [Lapsiystävällinen kunta -mallia](#), jonka tuella lapsenoikeusperustaisuuttaan kehittää tänä vuonna [Suomessa 37 kuntaa](#). Malli tavoittaa lähes 30 prosenttia Suomessa asuvista lapsista. Koronatilanteessa tuotimme yhdessä Lapsiystävällinen kunta -verkostoon kuuluvien kuntien kanssa [Hyvät käytännöt poikkeusoloissa -sivuston](#), joka on saanut hyvää palautetta, ja jolla on jo tuhansia latauksia.